

Sygn. akt IX Ca 858/16 (upr.)

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2016 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IX Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jacek Barczewski

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2016 r. w Olsztynie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa Towarzystwa (...) w O.

przeciwko E. Š. (1) i J. Š.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Biskupcu z dnia 24 czerwca 2016 r., sygn. akt I C 152/16

I. zmienia zaskarżony wyrok w całości i nadaje mu następujące brzmienie:

„I. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 1.200 (jeden tysiąc dwieście) zł z ustawowymi odsetkami od kwot:

- 600 zł od dnia 6 lipca 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.,

- 600 zł od dnia 6 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.

oraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 1.200 zł od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,

II. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 210 (dwieście dziesięć) zł tytułem zwrotu kosztów procesu.”,

II. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kwotę 210 (dwieście dziesięć) zł tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

SSO J. Barczewski

Sygn. akt: IX Ca 858/16

UZASADNIENIE

Powód Towarzystwo (...) w O. wniósł o zasądzenie od pozwanych E. Š. (1) i J. Š. kwoty 1.200 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 600 zł za okres od dnia 6 lipca 2014r. do dnia zapłaty oraz od kwoty 600 zł za okres od dnia

6 sierpnia 2014r. do dnia zapłaty od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenia od pozwanych na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazał, iż zawarł z pozwanymi umowę o naukę dziecka E. Š.. Zgodnie z postanowieniami umowy pozwani zobowiązani byli uiszczać opłatę miesięczną za naukę dziecka w wysokości po 600 zł miesięcznie, płatną z góry do 5-go każdego miesiąca. Pomimo upływu terminu do uiszczenia opłat, pozwani nie uiszcili wymagalnych sum za miesiąc lipiec i sierpień 2014r.

Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym przez Sąd Rejonowy w Biskupcu w dniu 8 lutego 2016 roku w sprawie o sygn. akt I Nc 53/16 uwzględniono roszczenie pozwu.

Pozwani złożyli sprzeciw od ww. nakazu zapłaty wnosząc o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na ich rzecz kosztów postępowania.

W ocenie pozwanych zapis umowy z dnia 13 maja 2014 r., na mocy którego powód dochodzi zapłaty czesnego za naukę za miesiąc lipiec i sierpień 2014 r., w sytuacji kiedy dziecko ukończyło naukę nie w danej klasie ale w szkole w czerwcu 2014 r., nie wiąże ich, albowiem jako klauzula niedozwolona jest niegodny z art. 385¹§1 k.p.c.

Wyrokiem z dnia 24 czerwca 2016r. Sąd Rejonowy w Biskupcu w sprawie I C 152/16 w pkt 1 oddalił powództwo w całości; w pkt 2 zasądził od powoda na rzecz pozwanych solidarnie kwotę 197 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd ten ustalił że w maju 2011r. E. Š. (1) i J. Š., podpisali z Towarzystwem (...) (...) w O. umowę o naukę swej córki w niepublicznej szkole tj. gimnazjum społecznym. Zgodnie umową przez okres dwóch lat tj. po zakończeniu nauki w klasie I i klasie II gimnazjum – opłacali oni czesne za miesiące wakacyjne. W dniu 14 maja 2013 roku została zawarta między stronami umowa o naukę ich córki E. Š. (2) w III klasie gimnazjum w roku szkolnym 2013/2014 na czas określony do dnia 31 sierpnia 2014 r. umowa. Zgodnie z zapisem § 3 pkt 2 umowy opiekunowie zobowiązali się w trakcie trwania niniejszej umowy do opłacania czesnego za każdy miesiąc roku szkolnego trwającego do 1 września 2013r. do 31 sierpnia 2014r. czesnego w wysokości 600 zł , płatnego do dnia 5-tego każdego miesiąca z góry. E. Š. (1) i J. Š. nie mieli możliwości negocjacji umowy. W dniu 27 czerwca 2014r. E. S. utrzymała świadectwo ukończenia Gimnazjum (...) nr (...) w O..

Z ustaleń Sądu wynika, że pismem z dnia 14 listopada 2015r. E. Š. (1) i J. Š. poinformowali Dyrektora (...) Szkoły (...) w O., iż otrzymali telefoniczną informację o zaleganiu czesnego za córkę E. Š., wskazując jednocześnie, że według nich czesnego za miesiąc lipiec i sierpień w sytuacji kiedy córka ukończyła naukę w szkole w czerwcu 2014 roku jest niezgodne z prawem.

Pismem z dnia 23 grudnia 2015r. pełnomocnik powoda fachowy wezwał E. Š. (1) i J. Š. do zapłaty należności za miesiąc lipiec i sierpień 2014r., wskazując, iż ich córka pozostawała uczniem szkoły do 31 sierpnia 2014r. Pismem z dnia 5 stycznia 2016r. pełnomocnik pozwanych poinformował Towarzystwo (...) (...) w O., iż odmawiają oni zapłaty kwoty 1.200 zł jako należności za czesne z miesiąc lipiec i sierpień 2014 r., albowiem w żądanie zapłaty za miesiące wakacyjne w sytuacji ukończenia szkoły jest niedozwolone.

Mając tak ustalony stan faktyczny Sąd uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy wskazał, iż podstawą orzekania w przedmiotowej sprawie był art. 385¹ k.c. który, pozwala na uznanie za niedozwolone takiego postanowienia wzorca umowy, który kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. W takim wypadku, postanowienia podlegające kontroli na podstawie art. 385¹ k.c. są postanowieniami zgodnymi z prawem, lecz właśnie ze względu na dodatkowe przesłanki wskazane w tym przepisie, są uznawane za niedozwolone i w konsekwencji niewiążące konsumenta.

W ocenie Sądu powodowi można przypisać miano przedsiębiorcy w oparciu o § 4 pkt lit a ustawy z dnia 16 lutego 2007 roku o ochronie konkurencji i konsumentów, zgodnie z którym przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy jest nie tylko przedsiębiorca w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, ale również jest nim osoba fizyczna, osoba prawna a także jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadcząca usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. W ocenie Sądu powodowi można przypisać miano przedsiębiorcy również w oparciu o przepisy ustawy o działalności gospodarczej, bowiem jego działalność tj. nauczanie dzieci jest wykonywana odpłatnie oraz spełnia przesłanki typowe dla działalności gospodarczej, a więc jest wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

Z powyższych względów Sąd uznał, iż, w niniejszej sprawie pozwanym przysługuje miano konsumenta, a co za tym idzie podlegają oni ochronie prawnej wskazanej w ww. przepisie.

W ocenie Sądu dobrym obyczajem jest, by przedsiębiorca nie wykorzystywał swej uprzywilejowanej pozycji kontraktowej, będącej rezultatem stosowania przez niego jednostronnie ustalonego wzorca umowy. Powód przedstawiając konsumentom do akceptacji warunki umowy zawierające zapisy kształtujące ich prawa i obowiązki w sposób mniej korzystny niewątpliwie przeczy powyższemu. Za takie niekorzystne zapisy w ocenie Sądu należy uznać zapisy nakładające obowiązek ponoszenia świadczeń pieniężnych związanych z czesnym za naukę dziecka w szkole w miesiące wakacyjne, w sytuacji kiedy placówka nie świadczy żadnych usług na rzecz dziecka, a tym bardziej po zakończeniu nauki przez dziecko w danej szkole. Zdaniem Sądu powód w żaden sposób nie wykazał jakie to czynności ewentualnie związane z kształceniem córki pozwanych miałyby rzekomo wykonywać po otrzymaniu przez córkę pozwanych świadectwa ukończenia Gimnazjum tj. po dniu 27 czerwca 2014 r. Sąd stwierdził, iż skoro dziecko ukończyło daną szkołę już w czerwcu, nie było ono uwzględniane na liście uczniów na kolejny rok szkolny co uzasadniałoby potrzebę zabezpieczenia przez powoda kadry nauczycielskiej na następny roku szkolny, a co za tym idzie w jakiś sposób uzasadniałoby konieczność zapłaty czesnego za miesiące wakacyjne. Z tych też powodów pozwani nie kwestionowali obowiązku ponoszenia opłat za miesiące wakacyjne w poprzednich latach kiedy ich córka była uczniem danej szkoły i po zakończeniu nauki w danej klasie nie zmieniała szkoły.

Sąd ten wskazał również, iż w miesiącu lipcu 2014r. zgodnie z systemem oświaty córka pozwanych była już uczniem innej placówki, nie mogąc być na żadnej liście uczniów powoda na kolejny rok szkolny zaczynający się od września 2014 r. W ocenie Sądu żądanie powoda domagającego się zapłaty czesnego za miesiące wakacyjne, po wcześniejszym ukończeniu szkoły (a nie danej klasy) przez dziecko, przy równoczesnym braku udzielania jakichkolwiek świadczeń po zakończeniu szkolny na rzecz dziecka np. w postaci chociażby zajęć wakacyjnych, jest działaniem sprzecznym z zasadami współżycia społecznego wskazanymi w art. 5 kc tj. poczuciem sprawiedliwości, słuszności, równości obowiązków.

Zdaniem Sądu postawienie nakładające na rodziców obowiązek uiszczenia na rzecz szkoły czesnego po zakończeniu przez dziecko nauki w szkole (co nie jest tożsame z zakończeniem nauki w danej klasie) jest postanowieniem zbliżonym do tzw. klauzuli szarej, przewidzianej w art. 385³ pkt 22 k.c., gdyż przewiduje obowiązek wykonania zobowiązania przez konsumenta mimo niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez jego kontrahenta.

W ocenie Sądu pierwszej instancji pozwani w żaden sposób nie mogli ingerować w treść umowy, albowiem już samego zredagowania umowy oraz z szaty graficznej umowy jednocześnie wynikało, iż był to wzorzec umowy przygotowany przez przedsiębiorcę – szkołę i nie podlegał negocjacji.

W dalszej kolejności Sąd ten wskazał, iż wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 marca 2010 roku w sprawie XVII Amc 873/09 uznano za niedozwolone w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o następującej treści „Uznaje za niedozwolone i zakazuje stosowania

przez Wyższą Szkołę (...) z siedzibą w Ł. w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o następującej treści:

1. "W okresie wakacyjnym, tj. za lipiec, sierpień, wrzesień student uiszcza niepełne czesne w wysokości 75% pełnej stawki miesięcznej".
2. "W przypadku skreślenia studenta z powodu niedostatecznych postępów w nauce, zalegania z zapłatą czesnego lub rezygnacji z pobierania nauki w miesiącach: czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień student zobowiązany jest do zapłaty czesnego za te miesiące. Podobna metoda naliczania czesnego obowiązuje także w stosunku do studentów, którzy przesunęli termin oddania pracy dyplomowej i w związku z tym nie zaliczyli semestru końcowego, a egzamin dyplomowy odbywa się w trybie indywidualnym".

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Powód wniósł apelację od powyższego wyroku zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

1. naruszenia prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w związku z art. 83 a ust. 1 ustawy o systemie oświaty poprzez przyjęcie, że powód jest przedsiębiorcą;
2. naruszenia prawa materialnego tj. art. 63 ustawy o systemie oświaty, poprzez jego niezastosowanie i przyjęcie, że córka pozwanych w lipcu 2014r. była uczniem innej placówki;
3. naruszenia prawa materialnego, poprzez niezastosowanie art. 83 a ust. 1 ustawy o systemie oświaty poprzez przyjęcie, że powód jest przedsiębiorcą, w sytuacji gdy z przepisu wprost wynika, że prowadzenie szkoły lub placówki, zespołu oraz innej formy wychowania przedszkolnego nie jest działalnością gospodarczą;
4. naruszenia prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 385¹ k.c. w zw. z art. 22¹ k.c. poprzez przyjęcie, że pozwani w stosunku umownym, będącym podstawą dochodzonego roszczenia – zawarcia umowy o naukę dziecka – mieli status konsumenta;
5. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c., poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów i dokonanie tej oceny w sposób dowolny, z pominięciem faktów istotnych dla rozstrzygnięcia, bez uwzględnienia zasad doświadczenia życiowego i zasad logicznego rozumowania, skutkującą sprzecznością istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającego na:
 - dowolnym ustaleniu, że pozwani w stosunku umownym będącym podstawą dochodzonego roszczenia mieli status konsumenta;
 - dowolnym ustaleniem, że córka pozwanych była uczniem innej placówki w lipcu 2014r.

W oparciu o powyższe zarzuty powód domagał się zmiany wyroku i uwzględnienia powództwa w całości i zasądzenie na swoją rzecz od pozwanych kosztów postępowania.

Pozwani wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie na swoją rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy błędnie oparł wydane rozstrzygnięcie na podstawie art. 385¹ k.c., przypisując powodowi status przedsiębiorcy.

Już w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na sprzeczność jaka wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Sąd Rejonowy stwierdził bowiem, że powodowi można przypisać miano przedsiębiorcy zarówno na podstawie art. 4

pkt 1 lit a ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów jak również w oparciu o przepisy ustawy o działalności gospodarczej.

Zgodnie z art. 4 pkt 1 lit a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów za przedsiębiorcę rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, a także osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej,

Literalna wykładnia art. 4 pkt 1 lit. a u.o.k.k. wskazuje, że nie odnosi się on do tych przypadków usług o charakterze użyteczności publicznej, które stanowią działalność gospodarczą w rozumieniu art. 2 u.s.d.g.; są więc działalnością zarobkową wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły. Podmioty wykonujące taką działalność (świadczące usługi posiadające cechy takiej działalności) są zarazem przedsiębiorcami w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Sąd Rejonowy wydając zaskarżone orzeczenie pominął treść przepisu art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, w myśl którego prowadzenie szkoły lub placówki, zespołu, o którym mowa w art. 90a ust. 1, oraz innej formy wychowania przedszkolnego, o której mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 14a ust. 7, nie jest działalnością gospodarczą.

W wyroku z dnia 22 marca 2012 r. (II FSK 1811/10 LEX nr 1137603) Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie stwierdził, że działalność prowadzona w formie szkoły, placówki lub zespołu szkół niepublicznych nie jest działalnością gospodarczą nawet wtedy, gdy spełnia przesłanki uznania jej za taką działalność w świetle art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o działalności gospodarczej.

Tym samym skoro prowadzenie szkoły nie jest działalnością gospodarczą to tym samym zostały wyłączone wobec organów prowadzących szkoły konsekwencje, jakie inne przepisy przewidują dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą (Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2013 r. I CSK 522/12 LEX nr 1353060).

W konsekwencji brak możliwości powołania się w przedmiotowej sprawie na regulację zawartą w art. 385¹ k.c., w którym ustawodawca wyraźnie określił zakres jej zastosowania do umów zawieranych przez przedsiębiorców z konsumentem. Zatem nawet umowa zawierająca niedozwolone postanowienia, lecz której stroną nie jest przedsiębiorcą, nie podlega powyższej regulacji.

W konsekwencji w przedmiotowej sprawie art. 385¹ k.c. nie mógł znaleźć zastosowania.

Ponadto zapis w umowie dotyczący obowiązku uiszczania czesnego również w okresie wakacyjnym nie może być uznane za niedozwoloną klauzulę umowną w rozumieniu art. 385¹ k.c., z uwagi na ustawowe zastrzeżenie, że nie mogą być badane pod kątem ich abuzywności postanowienia odnoszące się do głównych świadczeń stron, do których to niewątpliwie zalicza się czesne.

Podkreślić należy, iż stosownie do treści art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

W ocenie Sądu Okręgowego treść łączącej strony umowy nie jest sprzeczna z wyrażoną w cytowanym przepisie zasadą swobody umów.

Umowa ta została zawarta na czas określony tj. do dnia 31 sierpnia 2014r. W § 2 i 3 te same umowy opiekunowie, a w przedmiotowej sprawie pozwani, zobowiązali się do opłacania czesnego w wysokości 600 zł za każdy miesiąc roku

szkolnego trwającego od 1 września 2013r. do 31 sierpnia 2014r. tj. przez 12 miesięcy kalendarzowych, w terminie do dnia piątego każdego miesiąca.

Wskazać należy, iż umowy o świadczenie usług edukacyjnych zawierają w wielu przypadkach jednakowe dla wszystkich postanowienia umowne przyjęte jako standard w tym sektorze rynku. Konsekwencją takiego działania jest fakt, że klienci z reguły nie mają możliwości negocjowania postanowień umowy i kształtowania ich treści w drodze porozumienia. Trudno byłoby bowiem negocjować za każdym razem i z każdym klientem umowę o naukę. Wykorzystanie gotowego wzorca skraca czas negocjacji i pozwala zapanować nad ilością i zakresem własnych zobowiązań.

Pozwani dobrowolnie zdecydowali się na wybór szkoły prowadzonej przez powoda. Nie mieli bowiem obowiązku zapisywać córki do szkoły prowadzonej przez powoda a tym samym akceptować treści umowy o naukę, jaką posługuje się powód.

Zwrócić należy również uwagę, iż przez cały okres uczęszczania córki pozwanych do gimnazjum nie kwestionowali oni obowiązku płacenia czesnego również za okres wakacyjny. Nie zgłaszali również powodowi żadnych zastrzeżeń związanych z tą kwestią.

W ocenie Sądu treść umowy została jasno sformułowana i nie może budzić żadnych wątpliwości interpretacyjnych. Pozwani nie podnosili by przed podpisaniem umowy nie mieli możliwości zapoznania się z jej treścią. W konsekwencji stanowisko pozwanych, iż sądzili, że nie będą opłacać czesnego za okres wakacyjny nie znajduje żadnego uzasadnienia.

Pozwani złożyli podpis pod umową a tym samym związani są zawartym w dokumencie oświadczeniem. Za takim rozstrzygnięciem przemawia potrzeba ochrony uzasadnionego zaufania adresata oświadczenia.

Podkreślić należy, iż regułą obowiązująca w prawie cywilnym jest zasada pacta sunt servanda - „umów należy dotrzymywać”. Zaciągnięcie jakiegokolwiek zobowiązania skutkuje koniecznością jego wykonania.

Na marginesie należy również wskazać, iż brak podstaw do uznania, iż kwestionowany przez pozwanych zapis umowy jest tożsamy z zapisem klauzuli niedozwolonej zawartej w wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 marca 2010 r. XVII Amc 873/09 MSiG 2010/148/9683. Klauzula ta dotyczy bowiem metody naliczania czesnego wobec studentów, do których zastosowanie mają przepisy ustawy o szkolnictwie wyższym. Natomiast działalność powoda regulują przepisy ustawy z 7 września 1991r. o systemie oświaty.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że powództwo uwzględnił w całości (pkt I.I. wyroku), a konsekwencją powyższego rozstrzygnięcia była również zmiana zaskarżonego wyroku w zakresie kosztów procesu (pkt I.II. wyroku).

Skoro to pozwani przegrali sprawę w całości, to zgodnie z art. 98 k.p.c. zobowiązani byli do zwrotu pozwanemu poniesionych przez niego kosztów, na które składało się wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 180 zł ustalone na podstawie § 6 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu oraz uiszczona opłata od pozwu w wysokości 30 zł.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Na koszty poniesione przez powoda w toku apelacji składa się wynagrodzenie pełnomocnika, w kwocie 180 zł ustalone w oparciu o § 2 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804) oraz opłata od apelacji.

SSO J. Barczewski